30. 4. 2013

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Je možné odklonit se od pravidel pro distanční uzavírání smluv stanovených občanským zákoníkem?

Smlouvu je možné uzavřít distančním způsobem, tedy aniž by se obě smluvní strany musely při uzavírání smlouvy setkat na jednom místě. Takový postup je v praxi hojně užíván, přičemž občanský zákoník pro něj stanovuje základní pravidla. Ta spočívají ve stručnosti v tom, že návrh smlouvy musí být doručen druhé straně, která musí v případě zájmu o uzavření smlouvy přijetí návrhu notifikovat navrhovateli. Smlouva je pak uzavřena okamžikem, kdy přijetí návrhu dojde zpět navrhovateli. Nejvyšší soud ČR se přitom ve svém nedávném rozhodnutí zabýval otázkou, zda mají zmiňovaná ustanovení občanského zákoníku dispozitivní povahu a zda je tedy možné mechanismus uzavírání smluv na dálku smluvně modifikovat.

Podle § 43a odst. 1 OZ projev vůle, směřující k uzavření smlouvy, jenž je určen jedné nebo více určitým osobám, je návrhem na uzavření smlouvy, jestliže je dostatečně určitý a vyplývá z něj vůle navrhovatele, aby byl vázán v případě jeho přijetí.

Z ustanovení § 43c OZ pak vyplývá, že včasné prohlášení učiněné osobou, které byl návrh určen, nebo jiné její včasné jednání, z něhož lze dovodit její souhlas, je přijetím návrhu. Včasné přijetí návrhu přitom nabývá účinnosti okamžikem, kdy vyjádření souhlasu s obsahem návrhu dojde navrhovateli.

Smlouva je pak v souladu s ustanovením § 44 OZ uzavřena okamžikem, kdy přijetí návrhu na uzavření smlouvy nabývá účinnosti.

Konečně z ustanovení § 45 odst. 1 OZ plyne, že projev vůle působí vůči nepřítomné osobě od okamžiku, kdy jí dojde.

Co je vlastně návrhem smlouvy ve smyslu § 43a OZ?

Jakkoli se může zdát obsah termínu „návrh smlouvy“ jednoznačný, dospěl Nejvyšší soud ČR již dříve k závěrům, které s běžným chápáním tohoto výrazu nemusí zcela korespondovat.

V této souvislosti lze zmínit například rozhodnutí ve věci spis. zn. 20 Cdo 2427/98 ze dne 14. prosince 2000, ve kterém se Nejvyšší soud ČR zabýval okamžikem uzavření nájemní smlouvy na nebytové prostory. Nejvyšší soud ČR přitom v tomto rozhodnutí konstatoval, že u smlouvy, pro niž

zákon předepisuje písemnou formu, musí mít dle výslovného znění § 46 odst. 2 OZ písemnou formu i návrh smlouvy (oferta). Podle § 40 odst. 3 OZ pak písemný právní úkon (tedy i písemný návrh na uzavření smlouvy) je **platný jen tehdy, je-li podepsán jednající osobou** (tedy oferentem). Písemná forma právního úkonu tedy **předpokládá existenci dvou náležitostí, a to písemnosti** (spočívající v tom, že obsah právního úkonu je zachycen v textu listiny) **a podpisu** (jednající osoby). Nejvyšší soud ČR proto uzavřel, že návrh smlouvy o nájmu nebytových prostor, který jedna strana předloží druhé, aniž by jej podepsala, nemohl být řádnou (písemnou) ofertou, a že tudíž o písemný návrh na uzavření smlouvy o nájmu nebytových prostor mohlo jít až v okamžiku, kdy druhá strana listinu poté, co ji sama podepsala, zaslala k podpisu (k akceptaci) první straně.

Obdobně se pak Nejvyšší soud ČR vyjádřil též v rozsudku ve věci spis. zn. 32 Odo 1259/2004 ze dne 18. května 2005. Zde Nejvyšší soud ČR posuzoval okamžik uzavření pojistné smlouvy a konstatoval, že jelikož se jedná o obligatorně písemnou smlouvu, **není pro posouzení otázky, kdo předložil návrh pojistné smlouvy a zda došlo k jejímu uzavření, rozhodné, kdo text návrhu smlouvy sepsal, nýbrž kdo jej podepsal** a projevil tak vůli smlouvu uzavřít a být návrhem vázán.

S ohledem na výše uvedené lze tedy konstatovat, že **návrhem smlouvy (u obligatorně písemných úkonů) je až text smlouvy podepsaný jednou z budoucích smluvních stran**. Je přitom nerozhodné, kdo znění smlouvy připravoval. Může se tak stát, že byť jedna ze smluvních stran připravuje znění smlouvy, navrhovatelem ve smyslu § 43a odst. 1 OZ bude ten, kdo písemné znění smlouvy jako první podepíše a odešle druhé straně. K uzavření smlouvy pak dojde typicky tím způsobem, že druhá strana smlouvu „dopodepíše“ a zašle ji (jedno z vyhotovení) zpět protistraně.

Odchýlení se od zákonného mechanismu distančního uzavírání smluv

Jak již bylo výše naznačeno, Nejvyšší soud ČR se v nedávném rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ve věci spis. zn. 31 Cdo 1571/2010 ze dne 16. ledna 2013 zabýval otázkou, **zda je možné sjednat, že k distančnímu uzavření smlouvy dojde jiným způsobem (k jinému okamžiku)**, než jak je to upraveno ve shora citovaných ustanoveních občanského zákoníku.

V posuzované situaci se jednalo o to, že banka (v praxi běžně aplikovaným postupem) vydala svému klientovi – zástavci a dlužníkovi – sadu zástavních smluv podepsaných z její strany s pokyny, aby zástavce zajistil „dopodepsání“ smluv (s ověřením) a podepsané smlouvy doručil katastrálnímu úřadu. Zástavce tyto kroky učinil a zástavní právo bylo do katastru zapsáno. Posléze se však zástavce v rámci sporu o vyloučení nemovitého majetku z konkursní podstaty dovolával neplatnosti předmětných zástavních smluv s tím, že jím akceptovaný návrh zástavních smluv ani zpráva o přijetí návrhu nebyly bance doručeny, a proto k jejich uzavření nikdy nedošlo.

Nejvyšší soud ČR přitom dospěl k závěru, podle něhož **není** nezbytnou podmínkou k uzavření smlouvy, aby oblátem (tj. osobou, které byl návrh určen) akceptovaný návrh došel zpět oferentovi, tehdy, bylo-li mezi stranami ujednáno, že akceptace návrhu smlouvy nabývá účinnosti k jinému okamžiku.

Ustanovení § 43c odst. 2 OZ ve spojení s § 45 odst. 1 OZ totiž **výslovně nezakazuje možnost účastníků v souladu s ustanovením § 2 odst. 3 OZ upravit okamžik vzniku smlouvy odlišně**, přičemž ani z povahy označených ustanovení dle názoru Nejvyššího soudu ČR nevyplývá, že se od nich nelze odchýlit.

Dále pak Nejvyšší soud ČR doplnil, že je-li hlavním účelem ustanovení § 43c odst. 1 a 2 a § 45 odst. 1 OZ ochrana oferenta (navrhovatele) před nejistotou, zda a kdy oblát ofertu přijal, pak tento účel **nemůže bránit tomu, aby oferent výslovně vyjádřil svou vůli být vázán akceptovaným**

návrhem i za jiných – předem sjednaných – podmínek. Nelze tedy vyloučit, aby si účastníci dohodou určili okamžik vzniku smlouvy jinak, než k okamžiku dojití akceptovaného návrhu oferentovi.

V konkrétních poměrech posuzovaného případu pak Nejvyšší soud ČR uvedl, že pokyny banky zástavci ohledně dalšího naložení s „polopodepsanými“ smlouvami představují výslovný projev vůle banky jakožto navrhovatelky zástavních smluv, podle něhož banka netrvá na tom, aby jí zástavce akceptovaný návrh smluv vrátil zpět, ale navrhuje sjednat okamžik účinnosti přijetí návrhu, tedy současně okamžik vzniku zástavních smluv, k okamžiku jejich podpisu zástavcem, resp. nejpozději k okamžiku zahájení řízení o povolení vkladu zástavních práv.

Zástavce přitom akceptoval daný návrh banky na odlišný způsob uzavření zástavních smluv, a to svým jednáním, neboť sjednaným způsobem (dle pokynů banky) postupoval, tedy zástavní smlouvy podepsal, nechal své podpisy ověřit a podal společně s návrhy na vklad zástavních práv u příslušného katastrálního úřadu.

Skutečnost, že akceptované návrhy zástavních smluv nedošly před zahájením řízení o povolení vkladu zástavních práv do katastru nemovitostí do sféry dispozice banky, tak nebyla překážkou vzniku zástavních smluv, neboť jejich účastníci se dohodli na specifickém (odlišném) postupu při uzavírání zástavních smluv.

S ohledem na výše uvedené lze tedy uzavřít, že **strany určité plánované smlouvy si mohou (i konkludentně) sjednat, že k distančnímu uzavření smlouvy není nutné, aby druhá strana posílala zpět „dopodepsanou“ smlouvu**, resp. aby separátně oznamovala její podepsání. Lze tak například dohodnout, že smlouva bude uzavřena již připojením podpisu druhé strany. S těmito závěry Nejvyššího soudu ČR se lze přitom jednoznačně ztotožnit, neboť respektují obecný princip dispozitivnosti občanskoprávních norem a běžné právní vztahy nezatěžují zbytečným formalismem.

JUDr. Jakub Celerýn,
advokát

Mališ Nevrkla Legal, advokátní kancelář, s. r. o.

Longin Business Center
Na Rybníčku 1329/5
120 00 Praha 2

Tel.: +420 296 368 350
Fax: +420 296 368 351
e-mail: law.office@mn-legal.eu

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Judikatura: smluvní sjednání prekluzivní lhůty je obecně platné (FIDIC)
- Civilněprávní prostředky ochrany při koupi falzifikátu
- Novela zákona o pyrotechnice: likvidace profesionálů namísto zmírnění negativních vlivů
- Konec zákonné koncentrace řízení? Návrh Nejvyššího soudu před Ústavním soudem
- Soudní poplatky v řízení o rozvodu manželství a úpravy poměrů k nezletilému dítěti po tzv. rozvodové novele
- Imise ve stavebním řízení aneb kde končí veřejný zájem a začíná soukromé právo?
- Užívání prostoru nad pozemkem třetí osobou
- Přístup k nemovitosti přes pozemek třetí osoby
- PŘEHLEDNĚ: Jak funguje předkládání plné moci? Postačí soudu jen její „fotokopie“? Aneb vývoj právní úpravy požadavků na plnou moc v našem právním systému.
- Využívání nástrojů umělé inteligence: proč je GDPR relevantní?
- Transfer Pricing: Na co si dát pozor s blížícím se koncem roku